
КОСІНОВ СТАНІСЛАВ АНАТОЛІЙОВИЧ,

кандидат юридичних наук, доцент,
в.о. першого заступника Голови
Державної аудиторської служби України,
Україна, м. Харків

УДК 340.12

Сфери громадського контролю: державно-правовий аспект

У статті розглянуто сфери громадського контролю. Автором, урахувавши основну мету громадського контролю за реалізацією публічної влади, виокремлено сфери громадського контролю за основними видами прав людини, такі як: 1) політична сфера, в якій громадський контроль може здійснюватися, зокрема, за такими напрямками, як сфера реалізації нормотворчих повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування; сфера реалізації доступності інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування; сфера реалізації виборчих прав, права брати участь у референдумах та в інших формах безпосередньої демократії; управлінська сфера, контроль за реалізацією принципів належного державного управління; 2) сфера особистих прав людини; 3) соціальна сфера.

Ключові слова: держава, громадянське суспільство, сфери громадського контролю, політична сфера, сфера особистих прав людини, соціальна сфера.

Постановка проблеми. Дієвий контроль над владою можливий лише в межах демократичної конституційної держави, де влада розосереджена, врегульована, обмежена правом, доступна, передбачувана, ефективна. Демократія як принцип внутрішньої організації й діяльності політичних та громадських об'єднань – явище високорозвинутого громадянського суспільства [1,

с. 28]. Лише за наявності громадянського суспільства як «простору, в якому може проводитися ціннісна критика ринку, держави і корпорації», «поле, на якому може бути оспорено владу держави і фірми» [2, с. 228], держава покликана здійснювати упорядкування своїх відносин з населенням, взаємоконтроль, взаємообмеження державних і недержавних органів і рухів.

«Здатність суспільства до контролю над владою – ознака громадянського суспільства. Тільки контроль, набуваючи правових форм, здатний підпорядкувати владу праву і лише за умови існування громадянського суспільства держава опиняється “під правом”, стає “правовою»» [3, с. 27]. У той же час саме громадський контроль більшою мірою, аніж державний або міжнародний, забезпечує довіру населення до публічної влади [4, с. 23], а отже – і її легітимність.

Виклад основного матеріалу. Сфери громадського контролю представляють собою ті сфери відносин, що становлять суспільний інтерес, але при цьому контроль за ними не повинен вимагати від громадського спостерігача спеціальних професійних знань, а дотримання чи недотримання прав та інтересів може бути виявлено за допомогою простого спостереження. Так, зокрема, виділяють: контроль за реалізацією функцій соціальної держави, закріплених у Конституції; проведення державою адміністративної реформи; контроль за проведенням виборів та інформування населення про його результати; підвищення якості нормативно-правових документів; система правозастосування, включаючи судову систему та міліцію; антикорупційний контроль; захист, підтримка малого та середнього бізнесу, збереження робочих місць; контроль якості державних послуг та процедури їх надання; контроль за своєчасним виконанням обов’язків органів влади з розгляду звернень громадян; формування атмосфери довіри, взаємодії та усвідомлення взаємозалежності громадян безвід-

носно до якості життя та соціального статусу [5, с. 79; 6, с. 63].

Утім, враховуючи основну мету громадського контролю за реалізацією публічної влади, доцільним є умовне виокремлення сфер громадського контролю за основними видами прав людини. Відповідно до вказаного підходу можна назвати такі сфери здійснення громадського контролю.

1. Політична сфера, в якій громадський контроль може здійснюватися, зокрема, за такими напрямками:

1.1. Сфера реалізації нормотворчих повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування. Так, Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV [7] одним із принципів державної регуляторної політики проголошує прозорість та врахування громадської думки – відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об’єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов’язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об’єднаннями, обов’язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об’єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності. Громадяни, суб’єкти господарювання, їх об’єднання та наукові установи, а також консультативно-дорадчі органи, що створені при органах державної влади та органах місцевого самоврядування і представляють інте-

реси громадян та суб'єктів господарювання, мають право:

– подавати до регуляторних органів пропозиції про необхідність підготовки проектів регуляторних актів, а також про необхідність їх перегляду;

– у випадках, передбачених законодавством, брати участь у розробці проектів регуляторних актів;

– подавати зауваження та пропозиції щодо оприлюднених проектів регуляторних актів, брати участь у відкритих обговореннях питань, пов'язаних із регуляторною діяльністю;

– бути залученими регуляторними органами до підготовки аналізів регуляторного впливу, експертних висновків щодо регуляторного впливу та виконання заходів з відстеження результативності регуляторних актів;

– самостійно готувати аналіз регуляторного впливу проектів регуляторних актів, розроблених регуляторними органами, відстежувати результативність регуляторних актів, подавати за наслідками цієї діяльності зауваження та пропозиції регуляторним органам або органам, які відповідно до цього Закону на підставі аналізу звітів про відстеження результативності регуляторних актів приймають рішення про необхідність їх перегляду;

– одержувати від регуляторних органів у відповідь на звернення, подані у встановленому законом порядку, інформацію щодо їх регуляторної діяльності.

Кожен проект регуляторного акта оприлюднюється з метою одержання зауважень і пропозицій від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань.

Крім того, громадський контроль може виявити факт відхилення від встановленої процедури прийняття нормативно-правового акта. Прикладом такого порушення може бути неподання, несвоєчасне подання для державної реєстрації нормативно-правових актів, які відповідно до закону підлягають державній реєстрації, направлення на виконання нормативно-правових актів, що не пройшли державної реєстрації та не опубліковані в установленому законом порядку, а також надіслання для виконання вказівок, роз'яснень у будь-якій формі, що встановлюють правові норми.

1.2. Сфера реалізації доступності інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Тільки своєчасно і в повному обсязі одержуючи достовірну інформацію про роботу урядових установ, можна зробити об'єктивний висновок про ефективність діяльності влади. У демократичних країнах усі громадяни мають право на одержання інформації про роботу органів влади, якщо ця інформація не є державною таємницею [8, с. 7]. За слушним висловом судді Верховного суду США Г'юго Лафает Блека у справі «Нью-Йорк Таймс проти Сполучених Штатів»: «Реальна безпека настає не тоді, коли є поінформованими лише деякі урядові чиновники, але коли про реальну діяльність влади максимально поінформований весь народ» [9, с. 248, 249].

Порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації та інформації, що становить суспільний інтерес,

встановлено Законом України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. № 2939-VI [10]. Вказаний Закон визнає публічною, а отже, – відкритою, всю відображену та задокументовану будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформацію, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації. Як передбачено ст. 3 зазначеного Закону, право на доступ до публічної інформації гарантується, у тому числі, здійсненням громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації. Громадський контроль за забезпеченням розпорядниками інформації доступу до публічної інформації здійснюється депутатами місцевих рад, громадськими організаціями, громадськими радами, громадянами особисто шляхом проведення відповідних громадських слухань, громадської експертизи тощо.

На Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську, Севастопольську міські, районні державні адміністрації покладено обов'язок забезпечити безумовне виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації», зокрема, сприяти громадським організаціям, громадським радам, громадянам у здійсненні громадського контролю за забезпеченням органами виконавчої влади доступу до публічної інформації шляхом проведення громадських слухань, громадської експертизи тощо [11].

Важливі гарантії громадського контролю у сфері реалізації доступності інформації про діяльність органів державної влади встановлено Законом України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 р. № 3262-IV [12], який, зокрема, визначає порядок доступу до судових рішень з метою забезпечення відкритості діяльності судів загальної юрисдикції, прогнозованості судових рішень та сприяння однаковому застосуванню законодавства. Закон гарантує кожному право на доступ до судових рішень. Крім того, суди мають усвідомлювати особливу роль ЗМІ у висвітленні судових процесів і сприяти цю роль як належний обов'язок інформування громадськості про те, чим займаються судді та інші органи державної влади [13].

1.3. Сфера реалізації виборчих прав, права брати участь у референдумах та в інших формах безпосередньої демократії. У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від партій, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати в одномандатному окрузі та громадських організацій. Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу. Офіційний спостерігач від партії, кандидата у депутати, громадської організації має право:

1) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів, не заважаючи членам виборчої комісії фізично;

2) робити фото- та кінозйомки, аудіо- та відеозаписи, не порушуючи при цьому таємниці голосування;

3) бути присутнім при видачі виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії, у тому числі для організації голосування виборців за місцем перебування, та при проведенні такого голосування;

4) бути присутнім на засіданнях дільничних та окружних виборчих комісій, у тому числі під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановленні підсумків голосування;

5) звертатися до відповідної виборчої комісії чи до суду щодо усунення порушень Закону в разі їх виявлення;

6) складати акт про виявлення порушення, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт цього порушення, із зазначенням їх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подавати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

7) вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

8) отримувати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів, про підрахунок голосів і встановлення підсумків голосування та інших документів.

Політична сфера взаємовідносин між державою і громадянським суспільством вимагає також контролю за можливістю реалізації права на свободу мирних зібрань. Мирні зібрання є одним із засобів відстоювання людиною і громадянином своїх прав, свобод та інтересів у демократичному суспіль-

стві. Право громадян на свободу мирних зібрань в Україні гарантується та захищене державою, яка зобов'язана забезпечити його ефективну реалізацію. Здійснення цього права не підлягає жодним обмеженням, крім установлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [14].

1.4. Управлінська сфера, контроль за реалізацією принципів належного державного управління. В цій сфері інститути громадянського суспільства можуть здійснювати контроль за дотриманням антикорупційного законодавства, законодавства, що гарантує належне надання адміністративних послуг, бюджетного законодавства та законодавства у сфері державної служби тощо.

2. Сфера особистих прав людини. Громадськість шляхом здійснення контролю за діяльністю органів публічної влади може реагувати на факти порушення прав особи у сфері захисту її персональних даних, невиправданого обмеження її особистої свободи. Так, зокрема, особливої уваги потребує реалізація повноважень правоохоронними органами. Наприклад, громадськість здійснює громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань. Громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань здійснюють спостережні комісії [15].

3. Соціальна сфера. Сфера трудових відносин та зайнятості населення, пен-

сійного забезпечення, надання соціальних пільг і допомоги. Так, зокрема, профспілки, їх об'єднання беруть участь у розробленні та здійсненні державної політики у галузі трудових відносин, оплати праці, охорони праці, соціального захисту. Проекти законів з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин подаються відповідними органами виконавчої влади з урахуванням пропозицій всеукраїнських профспілок, їх об'єднань. Проекти нормативно-правових актів, які стосуються регулювання трудових, соціальних, економічних відносин, розглядаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з урахуванням думки відповідних профспілок, об'єднань профспілок. Профспілки, їх об'єднання мають право вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи і відповідним державним органам про прийняття або внесення змін до законів і інших нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин. Профспілки, їх об'єднання мають право брати участь у розгляді органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також роботодавцями, їх об'єднаннями, іншими об'єднаннями громадян своїх пропозицій.

Крім того, профспілки, їх об'єднання беруть участь у розробленні державної політики зайнятості населення, державних та територіальних програм зайнятості, проводять спільні консультації

з цих проблем з роботодавцями, їх об'єднаннями, а також з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, пропонують заходи щодо соціального захисту членів профспілок, які вивільняються в результаті реорганізації або ліквідації підприємств, установ, організацій, здійснюють контроль за виконанням законодавства про зайнятість. Профспілки мають право вносити пропозиції державним органам, органам місцевого самоврядування, роботодавцям, їх об'єднанням про перенесення термінів, тимчасове припинення або скасування заходів, пов'язаних з вивільненням працівників, які є обов'язковими для розгляду [16].

У той же час у державній сфері існують області, об'єктивно «закриті» для громадського контролю унаслідок різних причин (наприклад, питання, пов'язані з новітнім озброєнням, зовнішньою розвідкою та ін.), тобто відносини, що регулюються законодавством про державну таємницю, пов'язані з інтересами служби і т. п. Втім встановлення таких обмежень не є доцільним. Громадський контроль має здійснюватися і щодо доцільності та виправданості таких обмежень. Зокрема, має дотримуватися вимога щодо встановлення таких обмежень виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Громадяни та юридичні

особи мають право внести посадовим особам, які надали гриф секретності матеріальному носію секретної інформації, обов'язкову для розгляду мотивовану пропозицію про розсекречування цього носія інформації. Зазначені посадові особи повинні протягом одного місяця дати громадянину чи юридичній особі письмову відповідь із цього приводу.

Рішення про засекречування матеріального носія інформації може бути оскаржене громадянином чи юридичною особою в порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі чи до суду. У разі незадоволення скарги, поданої в порядку підлеглості, громадянин або юридична особа мають право оскаржити рішення вищого органу або посадової особи до суду (ст. 17 Закону України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 р. № 3855-ХІІ [17]).

Висновки. Отже, урахувавши основну мету громадського контролю за реалізацією публічної влади, доцільним є умовне виокремлення сфер громадського контролю за основними видами

прав людини. Відповідно до вказаного підходу виділено такі сфери здійснення громадського контролю: 1) політична сфера, в якій громадський контроль може здійснюватися, зокрема, за такими напрямками, як сфера реалізації нормотворчих повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування; сфера реалізації доступності інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування; сфера реалізації виборчих прав, права брати участь у референдумах та в інших формах безпосередньої демократії; управлінська сфера, контроль за реалізацією принципів належного державного управління; 2) сфера особистих прав людини (громадськість шляхом здійснення контролю за діяльністю органів публічної влади може реагувати на факти порушення прав особи у сфері захисту її персональних даних, невинуватого обмеження її особистої свободи); 3) соціальна сфера (сфера трудових відносин та зайнятості населення, пенсійного забезпечення, надання соціальних пільг і допомоги).

Список використаних джерел

1. Ковлер А. И. Кризис демократии? Демократия на рубеже XXI века / А. И. Ковлер. – М. : Ин-т государства и права РАН, 1997. – 103 с.
2. Крауч К. Странная несмерть неоллиберализма / К. Крауч. – М. : Изд. дом «Дело» РАНХиГС, 2012. – 272 с.
3. Лучин В. О. Конституционный строй России: основные политико-правовые характеристики / В. О. Лучин, Н. А. Боброва // Право и политика. – 2003. – № 10. – С. 17–30.
4. Лэш К. Восстание элит и предательство демократии / К. Лэш ; пер. с англ. Дж. Смити, К. Голубович. – М. : Логос : Прогресс, 2002. – 224 с.
5. Дегтев Г. В. Основные направления и формы работы общественного контроля / Г. В. Дегтев, В. Г. Белов // Этап: экономическая теория, анализ, практика. – 2010. – № 1. – С. 77–87.
6. Усманова Е. Ф. Институт общественного контроля как неотъемлемая составляющая правового государства / Е. Ф. Усманова, Е. Ю. Семелева // Соц.-полит. науки. – 2011. – № 1. – С. 62–65.
7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 верес. 2003 р. № 1160-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – 27 лют. (№ 9). – Ст. 79.
8. Бойко Ю. А. Гражданский контроль за работой органов власти / Ю. А. Бойко, Е. А. Смирнова, А. В. Соколов. – Ярославль : ЯРОО «ЦСП», 2003. – 120 с.

9. Нестеренко О. Інформація в Україні: право на доступ / О. Нестеренко. – [Б. м.] : Акта, 2012. – 306 с.
10. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 10. – Ст. 446.
11. Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації : Указ Президента України від 5 трав. 2011 р. № 547/2011 // Офіц. вісн. України. – 2011. – 20 трав. (№ 35). – Ст. 1433.
12. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22 груд. 2005 р. № 3262-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 15. – Ст. 128.
13. Конституционное правосудие в действии: опыт России и Канады: сб. решений Конституц. Суда Рос. Федерации и Верхов. Суда Канады / А. Кононов, М. Бастараш. – М. : Новая юстиция, 2008. – 292 с.
14. Довідка Вищого адміністративного суду України щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення впродовж 2010–2011 років справ стосовно реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо) [Електронний ресурс] : квіт. 2012 р. – Режим доступу: http://www.vasu.gov.ua/ua/generalization_court_practice.html?_m=publications&t=rec&id=2322.
15. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 лип. 2003 р. № 1129-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 3–4. – Ст. 21.
16. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15 верес. 1999 р. № 1045-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – 12 листоп. (№ 45). – Ст. 397.
17. Про державну таємницю : Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3855-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – 19 квіт. (№ 16). – Ст. 93.

References

1. Kovler A. I. (1997) *Krizis demokratii? Demokratiya na rubezhe KhKhI veka [The crisis of democracy? Democracy at the turn of the XXI century]*. М. In-t gosudarstva i prava RAN [in Russian].
2. Krauch K. (2012) *Strannaya nesmert neoliberalizma [Strange is not the death of neoliberalism]*. М. Izd. dom «Delo» RANKhiGS [in Russian].
3. Luchin V. O., Bobrova N. A. (2003) *Konstitutsionnyy stroy Rossii: osnovnyye politiko-pravovyye kharakteristiki [The constitutional system of Russia: the basic political and legal characteristics]*. *Pravo i politika. – Law and Politics*. 10. 17-30 [in Russian].
4. Lesh K. (2002) *Vosstaniye elit i predatelstvo demokrati [The revolt of the elites and betrayal of democracy]*. (Transl. Dzh. Smiti. K. Golubovich). М. : Logos. Progress [in Russian].
5. Degtev G. V., Belov V. G. (2010) *Osnovnyye napravleniya i formy raboty obshchestvennogo kontrolya [The main directions and forms of social control]*. *Etap: ekonomicheskaya teoriya. analiz. praktika – Stage: Economic Theory, analysis, and practice*. 1. 77-87 [in Russian].
6. Usmanova. E. F., Semeleva E. Yu. (2011) *Institut obshchestvennogo kontrolya kak neotyemlemaya sostavlyayushchaya pravovogo gosudarstva [Institute of social control as an integral component of the rule of law]*. *Sots.-polit. Nauki – Social and political sciences*. 1. 62-65. [in Ukrainian].
7. *Pro zasady derzhavnoi rehuliatornoj polityky u sferi hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 11 2003 № 1160-IV [On Principles of Regulatory Policy in Economic Activity: The Law of Ukraine on Sept. 11. 2003 r. Number 1160-IV]*. *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – Supreme Council of Ukraine*. 2004. – 27 liut. (№ 9). – St. 79. [in Ukrainian].
8. Boyko Yu. A., Smirnova E. A., A. V. Sokolov (2003) *Grazhdanskiy kontrol za rabotoy organov vlasti [Civilian control over the work of authorities]*. Yaroslavl : YaROO «TsSP» [in Russian].
9. Nesterenko O. (2012) *Informatsiia v Ukraini: pravo na dostup [The information in Ukraine: the right to access]*. В.м. Акта [in Ukrainian].
10. *Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy vid 13 sich. 2011 № 2939-VI [On Access to Public Information Law of Ukraine on January 13. 2011 2939 № VI]*. *Ofits. visn. Ukrainy. – Official Herald of Ukraine*. 2011. – № 10. – St. 446. [in Ukrainian].

11. Pytannia zabezpechennia orhanamy vykonavchoi vlady dostupu do publichnoi informatsii: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 5 trav. 2011 № 547/2011 [The issue of executive agencies access to public information: Presidential Decree Ukraine on May 5. 2011 № 547/2011]. *Ofits. visn. Ukrainy – Official Herald of Ukraine*. 2011. – 20 trav. (№ 35). – St. 1433. [in Ukrainian].
12. Pro dostup do sudovykh rishen : Zakon Ukrainy vid 22 hrud. 2005 № 3262IV [On access to court decisions: Law of Ukraine on 22 December. 2005 № 3262IV]. *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*. 2006. – № 15. – St. 128. [in Ukrainian].
13. Kononov A., Bastarash M. (2008) *Konstitutsionnoye pravosudiye v deystvii: opyt Rossii i Kanady: sb. resheniy Konstituts. Suda Ros. Federatsii i Verkhov. Suda Kanady [Constitutional justice in action: the experience of Russia and Canada: Sat. Constitution of solutions. Ros Court. Federation and top. Court of Canada]*. М. Novaya yustitsiya [in Russian].
14. Dovidka Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy shchodo vyvchennia ta uzahalennia praktyky zastosuvannia administratyvnymy sudamy zakonodavstva pid chas rozghliadu ta vyryshennia vprodovzh 2010–2011 rokiv sprav stosovno realizatsii prava na myrni zibrannia (zbory, mitynhy, pokhody, demonstratsii toshcho) [Help Supreme Administrative Court of Ukraine to study and summarize the practice of administrative law courts during the consideration and resolution for 2010-2011, cases concerning the right to peaceful assembly (meetings, rallies, marches, demonstrations, etc.)]. *vasu.gov.ua*. Retrieved from http://www.vasu.gov.ua/ua/generalization_court_practice.html?m=publications&t=rec&id=2322. [in Ukrainian].
15. Kryminalno-vykonavchy kodeks Ukrainy vid 11 lyp. 2003 № 1129-IV [Penal Code of Ukraine on July 11. 2003, № 1129-IV]. *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – Supreme Council of Ukraine*. 2004. № 3–4. St. 21. [in Ukrainian].
16. Pro profesiini spilky, yikh prava ta harantii diialnosti: Zakon Ukrainy vid 15 veres. 1999 № 1045-XIV [On Trade Unions, their Rights and Guarantees: The Law of Ukraine on Sept. 15. 1999, № 1045-XIV]. *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – Supreme Council of Ukraine*. 1999. (№ 45). St. 397. [in Ukrainian].
17. Pro derzhavnu taiemnytsiu: Zakon Ukrainy vid 21 sich. 1994 № 3855-XII [On the State Secret Law of Ukraine on January 21. 1994, № 3855-XII]. *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – Supreme Council of Ukraine*. 1994. (№ 16). St. 93. [in Ukrainian].

Косинов С. А., кандидат юридических наук, доцент, и.о. первого заместителя Главы Государственной аудиторской службы Украины, Украина, г. Харьков

Сферы общественного контроля: государственно-правовой аспект

В статье рассмотрены сферы общественного контроля. Автором, учитывая основную цель общественного контроля за реализацией публичной власти, выделены сферы общественного контроля по основным видам прав человека, такие как: 1) политическая сфера, в которой общественный контроль может осуществляться, в частности, по таким направлениям, как сфера реализации нормативных полномочий органами государственной власти и местного самоуправления; сфера реализации доступности информации о деятельности органов государственной власти и местного самоуправления; сфера реализации избирательных прав, права участвовать в референдумах и других формах непосредственной демократии; управленческая сфера, контроль за реализацией принципов надлежащего государственного управления; 2) сфера личных прав человека; 3) социальная сфера.

Ключевые слова: государство, гражданское общество, сферы общественного контроля, политическая сфера, сфера личных прав человека, социальная сфера.

Kosinov S. A., PhD, Associate Professor, Acting First Deputy of the Head of the State Audit Service of Ukraine, Ukraine, Kharkiv

Areas of Social Control: State-Legal Aspect

The article discusses the scope of public control. The scope of public control represent those areas relations that represent the public interest, but the control must not require a public observer of professional expertise, and compliance or non-compliance of the rights and interests can be identified by simple observation.

the author identifies the sphere of public control over the main types of human rights taking into account the major goal of public control over the implementation of public authority, such as: 1) the political sphere in which public control could be exercised, particularly in areas such as the implementation of legislative powers by the organs of state power and local self-government; implementation of the accessibility of information about activities of state authorities and local self-government; the sphere of implementation of electoral rights, the right to participate in referendums and other forms of direct democracy; management sphere, the control over the implementation of appropriate governance principles; 2) personal sphere of human rights (the public, through the implementation of control over the activities of public authorities can respond to violations of human rights in the sphere of personal data protection, unjustified restriction of his personal freedom); 3) social services (labour relations and employment, pensions, benefits and assistance).

It is also stated that in the public sphere, there are areas objectively «closed» to public control due to different reasons (for example, issues associated with the latest weaponry, foreign intelligence, etc.), that is, the relations regulated by legislation on state secrets related to the interests of the service, etc. However, establishing such limits is not arbitrary. The Public control should be carried out on principles of the feasibility and justification for such restrictions.

Key words: state, civil society, spheres of public control, the political sphere, the sphere of individual human rights, social sphere.